

Lisa 10.05. „Lisavajaduse kaart“

Nimetus: Sisekaitseakadeemia siseturvalisuse ja -julgeoleku mõttekoja ning uurimiskeskuse edasiarendamine. 2024 lisavajadus 411 972 € ja 2024–2027 lisavajadus kokku 2 754 622 €.

Olemasolev võimekus:

Siseturvalisuse valdkonna uurimiskeskuse väljaarendamine Sisekaitseakadeemia sisejulgeoleku instituudi teaduskeskuse näol on alanud, ent 2022. aasta esmase arengutõuke järjepidevus peale 2025. aastat ei ole tagatud ning katteta on ka mitmed olulised valdkonnad, et pakkuda terviklikku sisejulgeoleku teadusvaadet Eesti siseturvalisusele ja olla rahvusvaheliselt tunnustatud koostööpartneriks.

Siseturvalisuse arengukava viitab sisejulgeoleku ja siseturvalisuse uurimiskeskuse-mõttekoja loomise ja arendamise vajadusele, nähes asukohana ette Sisekaitseakadeemia. Ülikoolide pikaajaline kogemus näitab, et uurimistegevuse põhivastutust peavad kandma teadurid, kelle põhitööks on süstemaatiline uue teadmise loomine. SKAs teadustöökohustusega õppejõududele nähtud ette keskmiselt kohustus publitseerida viie aasta jooksul üks kõrgetasemeline teadusartikkel, mida võib asendada kahe madalama taseme artikliga või raportiga. Kuna õppejõudude põhitööks on õpetamine, siis on miinimumnõuete tõstmine hetkel ebamõistlik ja ohtu võib sattuda õpetamise kvaliteet. Seetõttu on teaduritel baseeruv teaduskeskus siseturvalisuse valdkonna ja sisejulgeoleku otsuste toetamiseks vajalik ja oluline.

TAN rahadest on 2022. aastal moodustatud neli teaduri ametikohta ja tööle võetud neli teadurit:

- küberohud;
- hübriidohud;
- Hiina mõjud eesti siseturvalisusele;
- Balti riikide turvalisus ja julgeolekukoostöö;

TAN rahastus on tagatud 2025. aastalõpuni.

Sisejulgeolekufondi programmist on Sisekaitseakadeemia saanud alates 2023. aastast kaks teaduri ametikohta kuni 31.08.2029 ning kaks teadurit on sellel ametikohal tööl:

- terrorism ja radikaliseerumine;
- organiseeritud raske peitkuritegevus, sh finantskuritegevus;

Siseministeerium on andnud rahastuse 2024. aastaks elanikkonnakaitse teaduri ja organiseeritud kuritegevuse teaduri töölevõtmiseks, ametikohad on täidetud, kuid finantskuritegevusega tegelev teadur on värvatud esialgu 0,5 koormusega.

SKA on ise loonud oma sisemistest ressurssidest neli teaduri ametikohta:

- digiriik ja tehnoloogia rakendus siseturvalisuses (ametikoht täidetud);
- kriiside ja kestlikkuse uuringud (ametikoht täidetud);
- Venemaa mõjud ja ohud Eesti siseturvalisusele (2 teaduri ametikohta, üks täidetud, teine täitmisel).

Lisaks on Sisekaitseakadeemia sisejulgeoleku instituudi teaduskeskuses kaks teadustöö koordinaatorit kes toetavad teadustööd SKA-s, on SKA teadusajakirjade (Proceedings ja

Turvalisuskompass) tegevtoimetajad, korraldavad teaduskonverentse, seminare, kollokviumeid jm teadussündmusi, haldavad teadustegevuse ülevaateid, toetavad teaduspublikatsioonide avaldamist ning toetavad pikaajalist haldussuutlikkust teadusvaldkonnas (koostöö, uurimiskeskuse administratiivne arendus jms).

Sisekaitseakadeemia nägemus endast, kui kompetentsi- ja uurimiskeskusest, on teha tõhusat ja mitmekülgset uurimistööd, tekitada, arendada ja rakendada ka praktilisi väljundeid (koolitusi, töötube, veebilahendusi vms). Selleks on vaja oluliselt rohkem ressursse kui SKA-l on hetkel olemas. SKA-l on juba eksperte radikaliseerumise ja terrorismi alal, kuid neid ei piisa püstitatud eesmärgi saavutamiseks. Samal ajal on väga suureks eeliseks SKA tihe koostöö EUROPOLI, CEPOL-i ja FRONTEX-iga, mida teistel asutustel/isikutel ei ole.

SKA poolt praeguseks avaldatud raportid on pälvinud suurt huvi rahvusvaheliselt ning samuti on kõik uuringud leidnud kajastamist meedias, mis on kahtlemata haldusalale kasulik, selgitamaks siseturvalisuse ees seisvaid probleeme.

Aastas lõpetab sisejulgeoleku magistriõppe kuni 20 magistrat. Paljud nendest töödest on võrreldavad rakendusuuringutena, kuid tuleb arvestada, et eesmärgiks on ikkagi kraadi omandamine ning tegemist on lühiajalise uurimistegevusega. Regulaarselt töötavate üliõpilaste osakaal on enam kui 90%, mistõttu valmib magistratöö põhitöö kõrvalt ehk üliõpilase töökoormus õpingute ajal on suur.

Kindlasti peitub siseturvalisuse teadus- ja uurimistegevuses kasutamata potentsiaal, sest üksikud avaldatud artiklid ei loo süsteemset sisendit siseturvalisuse poliitika kujundamiseks ja elluviimiseks. Vaid kuuel Euroopa Liidu liikmel on riiklik julgeoleku uuringute programm (AT, DE, FI, FR, NL, SE). Eestil hetkel riiklikku julgeoleku uuringute programmi ei ole.

Üldiseks taustainfoks võrdlusena teiste siseturvalisuse valdkonna teadus- ja uurimisasutuste teadurite statistikast, et Kaitseuuringute keskus on hetkeseisuga kokku 14 koosseisulist teadurit (sh 5 teadurit välispoliitika instituudis) ja 9 koosseisuvälist teadurit; Kaitseväeakadeemias on hetkel tööl 8 teadurit. Seevastu Sisekaitseakadeemias (sh sisejulgeoleku instituudis) on kokku tööl 3,5 teadurit. Sellest tulenevalt on Sisekaitseakadeemia teadurite lisavajaduse rahuldamise üheks argumendiks tekitada akadeemias minimaalne kriitiline hulk teadureid.

Tuum: Eesmärgiks on Sisekaitseakadeemias senise TAN rahastuse jätkamine nelja teaduri ja ühe teadustöö koordinaatori osas peale 2025. aastat ning täiendavalt kolme teaduri ja ühe teadustöö koordinaatori koha loomine, saavutamaks STAK 2020-2030 seatud eesmärgid. Uute teadurite kohad luuakse järgnevas prioriteetsetes valdkondades: sisejulgeolek ja mõjutustegevuse analüüs; majandusjulgeolek ning turvalisuse ja turvatunde tagamine ühiskonnas. Kokku on lisavajaduse summa 2025.-2028. aastatel 2 754 622 €.

Kui täna viidataks julgeoleku valdkonna käsitlustes väga palju Kopenhaageni koolkonnale, siis meie ambitsioon peaks olema Tallinna uurimis- ja kompetentsikeskuse loomine. Mitmetes suundades on see potentsiaal olemas ning mitmetes suundades, nagu näiteks hübriid- ja kübervaldkond, soodustab seda Eesti kuvand. Mõlemad valdkonnad on olulised ka seoses terrorismivastase võitlusega ja toetavad selle uurimist.

Sisekaitseakadeemial on potentsiaali saada Siseturvalisuse valdkonna teemade regionaalseks uurimis- ja kompetentsikeskuseks: teostada Eesti ja regiooni (Balti- ning Skandinaaviamaad) turvalisuse valdkonna uuringuid (sh rakendusuuringuid), võrdlusi teiste riikidega, tuvastada ja analüüsida valdkondlikke probleeme ja trende ning pakkuda asja- ja ajakohaseid uuenduslikke ja kulutõhusaid poliitikasoovitusi, strateegilisi lahendusi ja pikaajalist vaadet. See toetab valdkonnas läbimõeldumaid, targemaid ja strateegilisemaid poliitikavalikuid, loob arusaamist valdkonna olulisusest ning tugevdab ka Eesti ja lähiregiooni vastupanuvõimet.

SKA-sse on koondatud kõik siseturvalisuse ja sisejulgeoleku olulisemad teemavaldkonnad, mis loob eeldused teema terviklikuks käsitlemiseks. Erinevate teemade teadurite töötamine ühises mõttekojas võimaldab igal teaduril keskenduda juba tema põhivaldkonnale, kuid omavahelises koostöös leida ka sünergiaid loovaid ühistegevusi. Lisarahastuse abil tekib SKA-sse minimaalne kriitiline arv teadureid, et panna alus siseturvalisuse ja sisejulgeoleku mõttekojale (inglise keeles joint centres of excellence).

Uurimiskeskuse professionaalne kõrgetasemeline teadustöö peab sihtgruppidele pakkuma tuge kolme olulise väljundi näol:

1. Kõrgetasemeline rahvusvaheline teadustöö ja publitseerimine. Siia kuulub ka rahvusvahelistes võrgustikes osalemine ning koostöö Euroopa Liidu jt riikide siseturvalisuse valdkonna üli- ja kõrgkoolidega ning mõttekodadega. Teadusvaates on oluline ka Sisekaitseakadeemia teaduskeskuse teadurite tsiteeritavuse ulatus.
2. Eesti sisejulgeoleku ja siseturvalisuse professionaalidele, otsustajatele ja valdkonna teadlastele suunatud artiklid, monograafiad jt publikatsioonid ning otsuste teaduspõhine toetamine. See tegevus väljendub eestikeelse teadusajakirja Turvalisuskompass väljaandmisel, seal publitseerimises, raportite ja mõttepaberite esitamises ning publitseerimises muudes väljaannetes. Samuti kuulub sellesse fookusesse ka Siseministeeriumi, selle valitsemisala ning ja teiste asutuste ja organisatsioonide vajaduspõhine nõustamine teadusvaates.
3. Sisejulgeoleku ja turvalisuse alase avaliku teadmise arendamine ning selles valdkonnas arvamused artiklite avaldamine ja vajadusel kommentaaride jm esitamine.

Teaduskoordinaatorite ülesandeks on toetada teadusvaldkonna haldussuutlikkust ning lisaks SJI-le ka SKA kolledžite teadus- ja arendustegevuse suutlikkuse ja fookuse kasvu.

Kasusaajad on kõik ministeeriumi haldusala asutused ja ka partnerministeeriumid. Juba praegu on käivitunud toimiv koostöö uurimisprobleemide kogumiseks asutustelt ja nende vastavaks käsitlemiseks. Samuti on mõnede uurimisgruppide töösse kaasatud ka haldusala ja -väliseid eksperte. Uurimistegevus on hea meede ka haldusala personalile tööalaste arenguvõimaluste pakkumiseks ja realiseerimiseks. SKA saab kaasata seeläbi praktilise ekspertteadmise uurimistegevusse, asutus saab anda töötajale aja erialaseks arenguvõimaluseks, tagatud on asutust huvitava probleemi/teema uurimine ja töötaja saab ennast valdkonnas täiendada, olles samal ajal vabastatud muudest administratiivsetest kohustustest. Seeläbi tekib sünergia, mis loob uut kvaliteeti ning aitab kaasa valdkonna ees seisvate probleemide lahendamiseks Euroopa Liidu ulatuses.

Mõju:

Sihistatum ja süvendatud lähenemine siseturvalisuse valdkondade uurimisse on pikas plaanis planeerimiseks ning põhjendatud poliitikavalikute ja -soovituste tegemiseks vajalik. Tegemist on seni tõendus- ja analüüsipõhiselt katmata valdkondadega, seega uute vajalike teadmiste loomine ja teaduspõhine ettevaatav analüüsivõimekus loob uut olulist väärtust nii Eestisiselt kui rahvusvaheliselt. See aitab rääkida kaasa riigiülestes strateegiates ning võimaldab kujundada poliitikat Euroopa Liidus. Samuti aitab see tegevus kinnistada positsiooni teadusmaailmas lähiregionis ja Euroopas tervikuna. Täna on tooted on pälvinud rohket vastukaja ning aidanud kaasa Eesti nähtavusele. Ootus Eestile eestkõnelejana suureneb, mis loob ka parema positsiooni läbirääkimisteks teiste riikidega. Soovitud mõju on saavutada vastavus Siseturvalisuse arengukavas 2020-2030 seatud eesmärkidega, mille eesmärgiks on arendada Sisekaitseakadeemiast valitsemisala keskne siseturvalisuse teadus-arendustegevuse kompetentsikeskus ja tagada strateegiliste uurimissuundade arendamine läbi Sisekaitseakadeemia. Loodav võime on ka oluline, et Sisekaitseakadeemia saaks evalveerida teadusasutuseks, mis võimaldab taotleda teadusraha, millele akadeemia täna ei kvalifitseeru.

Lisavajaduskaardi mitte rahuldamisel ei saavuta Siseministeerium koos haldusalaga STAK 2020-2030 enesele seatud eesmärgid ning teaduspõhine sisend langeb tagasi 2021. aasta tasemele (neli teadurit ja üks teaduskoordinaator, katmata jäävad mitmed olulised valdkonnad).

	Art	2023 täitmine (täita võimalusel)	2024 eelarve	2025	2026	2027	2028	2029- 2034
Vajalik eelarve	50		600 883	600 883	600 883	600 883	600 883	3 605 300
Vajalik eelarve	55		180 000	180 000	180 000	180 000	180 000	1 080 000
Vajalik eelarve	15							
Vajalik eelarve KOKKU		0	780 883	780 883	780 883	780 883	780 883	4 685 300
Olemasolev eelarve	50		254 488	254 488				
Olemasolev eelarve	55		114 423	114 423				
Olemasolev eelarve	15							
Olemasolev eelarve KOKKU		0	368 911	368 911	0	0	0	0
LISAVAJADUS võrreldes olemasolevaga (töötasu)	50	0	346 395	346 395	600 883	600 883	600 883	3 605 300
LISAVAJADUS võrreldes olemasolevaga (täienduskoolitused ja sisuekspertiis, välislähetused ja töötoad)	55	0	65 577	65 577	180 000	180 000	180 000	1 080 000
LISAVAJADUS võrreldes olemasolevaga (investeeringud)	15	0	0	0	0	0	0	0
LISAVAJADUS KOKKU	x	0	411 972	411 972	780 883	780 883	780 883	4 685 300

Kõik summad ja arvestused esitatakse lisavajaduse kaardil käibemaksuta

Arvestus:

- Töötasu:
 - Teadustöö tegemine: 2026 – 2028 senise nelja täiskohaga teaduri jätkurahastus, brutopalk 4090 eurot kuus (sh palgaskv 13,5%). Summa kokku 262 676 eurot aastas.
 - Teadustöö tegemine: 2025 – 2028 kolm uut täiskohaga teadurit, brutopalk 4090 eurot kuus (sh palgaskv 13,5%). Summa kokku 197 007 eurot aastas.
 - Teadustegevuse haldussuutlikkuse tagamine – teaduskommunikatsioon ja publitseerimise, arendusplaanide koordineerimine, teadustegevuse koordineerimine: 2026 – 2028 ühe täiskohaga töötaja jätkurahastus, brutopalk 2840 kuus (sh palgaskv 13,5%). Summa kokku 45 600 eurot aastas.
 - Teadustegevuse haldussuutlikkuse tagamine – teaduskommunikatsioon ja publitseerimise, arendusplaanide koordineerimine, teadustegevuse koordineerimine: 2025 – 2028 üks täiskohaga töötaja, brutopalk 2840 kuus. Summa kokku 45 600 eurot aastas.
 - Täienduskoolitused jätkurahastusega ja uutele palgatud teaduritele, 20 000 eurot aastas;
 - sisuekspertiisi sisse ostmine, kuna kogu kompetentsi vajaminevat ulatust ei suudeta luua ning lisaekspertiisi sisse ostmine tagab väiksema aja ja rahakulu, kui vähelevinud valdkonnas teadmiste loomine. Summa 30 000 eurot aastas.

- Majanduskulud:
 - välislahetused (teaduskonverentsid, study visits, koostöökohtumised) palgatud teaduritele, 50 000 eurot aastas;
 - erinevate seminaride, konverentside, töötubade ja kollokviumite korraldamine ja läbiviimine, 80 000 eurot aastas; vähemalt 15 töötuba aastas, keskmiselt 40 osalejat sündmusel.
 - teadus-, analüüsi- ja uurimistöödeks vajalikud täiendavad töövahendid (ei sisalda töökohaarvutite ja tavapäraseid arvutitöökohavahendeid), 50 000 eurot aastas
 - Summa kokku 180 000 eurot aastas.

Taust/faktid:

Oluline on tagada sisejulgeolekuteaduse ja siseturvalisusteaduse terviklik teadusvaade sisejulgeoleku ja turvalisuse valdkonna toetamiseks. Eelkõige on plaanis keskenduda valdkondadele, mis on aktuaalsed ning millel on ka suur potentsiaal riigi- sisestelt ning samuti rahvusvaheliselt. Valdkonnad mõjutavad meid ning vajavad uurimist, et seista neist lähtuvatele ohtudele paremini vastu ning võimaldada teha teadlikumaid poliitikavalikuid. Selles töös on kolm strateegilist eesmärki:

- 1) laduda vundamenti, ehk uurida varasemalt toimunud sündmusi, mis on aluseks õppimisel;
- 2) pakkuda infot, et osaleda debatis ning aidata kaasa parima praktika jagamisele;
- 3) teadustegevuse kaudu nihutada piiri tuntud ja tundmatu vahel.

Jagamaks ja saamaks tagasisidet ning infot parimatest rahvusvahelistest valdkondlikest praktikatest on eeltoodud eesmärkide saavutamiseks põhjendatud ühtlasi ka

1) Luua siseturvalisuse ja sisejulgeoleku mõttekoda (inglise keeles joint centres of excellence), mille kaudu tuua esile erinevate valdkondade ühisosa, saada aimu omavahelistest seostest ja jagada teadmisi liikmesriikide vahel;

2) korraldada Sisekaitseakadeemias tänasest suuremas mahus Eestisiseseid ja rahvusvahelisi valdkondlike koolitusi/seminare/konverentse;

3) osaleda nii Eestisisestel kui rahvusvahelistel valdkondlike koolitustel/seminaridel/konverentsidel;

4) osaleda rahvusvahelistes vahetusprogrammides;

5) olla vääriliseks partneriks liikmesriikide kompetentsetele asutustele ühiste ohuhinnangute koostamisel;

6) Saadud uue teadmise viimine õppetöösse, poliitika kujundamisse ja rakendamisse, läbi kommunikeerimise ja publitseerimise;

7) arendada seeläbi toimivat valdkondlikku koostöövõrgustikku nii Eestis (sh kohalikul tasandil), Euroopa Liidus ja kolmandate riikidega ning teiste valdkondlike toimijatega.

Lisaks juba rahastatud uurimissunnudadele näeme veel vajadust kolme valdkonna katmiseks, millega Eestis täna ei tegeleta, kuid mille aktuaalsus meie geopoliitilise asendi kontekstis on suure määraga.

- **Majandusjulgeolek** on muutunud üha olulisemaks tulenevalt COVID-kriisi õppetundidest 2020—2022 ning Ukrainasse 2022. aastal alanud täiemahulise invasioonist. Seda nii majandusliku sõltumatu tagamiseks ning Venemaa Föderatsioonile kehtestatud majandussanktsioonide tõttu. Väljakutsed tööstusspionaažis, energia- kui ka paljudes teistes harudes on täna katmata.
- **Sisejulgeoleku ja mõjutustegevuse uurimine** on ülimalt aktuaalne tulenevalt rahvusvahelisest julgeolekuolukorrast ning Venemaa Föderatsiooni, Hiina jt riikide huvist mõjutada Euroopa Liitu, selle liikmesriike ning teisi lääneühiskonna riike oma huvide (nii poliitiliste kui majanduslike huvide) suunas ja oma mõju parendamiseks. Ühiskondadega manipuleerimine ja suunatud surveamine loob väljakutseid, mille uurimisega tuleb tegeleda.
- **Turvalisuse ja turvatunde alased uuringud** on olulised STAK mõju ja tulemuslikkuse terviklikuks hindamiseks ning ühiskonna kerkuse ja tugevuse analüüsiks ja uuringuteks. See uurimisvaldkond on võtmetähtsusega nii STAK realistlikkuse toetamiseks kui kõikide teiste valdkondade mõju hindamiseks ühiskonna turvalisusele ja turvatundele. Selline koondav lähenemine tagab paremad võimalused strateegilisel planeerimise efektiivsete lahenduste leidmisel.

Lisavajaduse riskasutuse võimalus:

Siseministeeriumi haldusalas on mitmes asutuses määratud teadustegevuse koordineerimisega tegelevad inimesed. Samas on jätkusuutliku teadus- ja arendustegevuse vältimatuks osaks ka vastava kompetentsiga meetodiliselt ja süviselt oma valdkonda uurivad eksperdid. Teadurid ja moodustatud uurimisgrupid lähtuvad oma töös asutustelt tulnud sisendist, otsides lahendusi tõstatatud probleemidele. Samas eeldab teadustegevus piiri nihutamist tuntud ja tundmatu vahel ning seetõttu on teadaolevate probleemide uurimine ainult pool lahendusest. Saadud tulemused on kättesaadavad kogu haldusalale ning seega on riskasutus iseenesestmõistetav.

Varasemate aastate rahastus(ed), sh asutusesisesed muudatused:

Sisekaitseakadeemia on loonud omavahendite ümberpaigutamisega 2019 kaks täiendavat teaduri ametikohta. Samuti on loodud 2019 detsembrist teadustöö koordinaatori ametikoht, mis on eelduseks teadustegevuse intensiivistamiseks. 2020 ajakohastati teadustegevuse nõudeid akadeemilistele ametikohtadele ning on moodustatud 9 uurimisgruppi. Rahastus riigieelarve ja sisejulgeolekufondi vahenditest on üksikasjalikumalt esitatud olemasoleva olukorra kirjelduse alajaotises.

Projektiga kaasnev tegevuskulude sääst:

tegemist on täiendava ja püsiva eelarve vajadusega, mis perspektiivis tähendab teadmiste- ja teaduspõhise lähenemise ning seeläbi kompetentsemaid poliitikasoovitusi ja -valikuid. Samuti loob SKA evalveerimine teadusasutuseks täiendavate vahendite kaasamiseks võimalusi (nt Euroopa Liidu teadusrahastus, Eesti teadusrahastusprojektid jm), mis vähendavad kulutusi riigieelarvest.

Minimaalne aeg kuudes rahastamisotsusest tarneni:

rahastamisotsust on vaja, et käivitada 2025. a. algusest teadurite ja teaduskoordinaatori värbamisprotsess ning tagada olemasolevate TAN teadurite jätkamine alates 2026. aastast.

Alus/seosed strateegiliste dokumentidega:

Siseturvalisuse arengukava 2020 – 2030 on toonud fookusesse, et oluliste väljakutsetega toimetulekuks on meile olulised targad ja innovaatilised inimesed. Selleks on vajalik arendada Sisekaitseakadeemia siseturvalisuse kompetentsikeskuseks. Jätkuvalt on vaja kujundada ohutut elukeskkonda ja suurendada elanike teadlikkust, kinnistada ja vajaduse korral muuta ühiskonnaliikmete hoiakuid ning käitumist vähendamaks siseturvalisuse ja -julgeoleku riske ja tugevdamaks reageerimisvõimekust. Nutikate, optimaalsete ja mõjusate lahendustega on võimalik parandada elukeskkonda, vähendada ohte sisejulgeolekule ja -turvalisusele ning tagada vajadusel kiire ja asjatundlik abi.

Kontaktisikud:

SIM	<i>Viola Mäemurd</i>	<i>Tel: 612 5154 ; e-mail: viola.maemurd@siseministeerium.ee</i>
SKA	<i>Erkki Koort</i>	<i>Tel: 507 2133; e-mail: erkki.koort@sisekaitse.ee</i>
SKA	<i>Raul Savimaa</i>	<i>Tel: 501 7071; e-mail: raul.savimaa@sisekaitse.ee</i>